



LAURBERG & GAD FOT. 1924.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

*Francis Beckett.*

## II.

### Francis Beckett.

26. Marts 1868—12. Juli 1943.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 18. Februar 1944.

#### Af Poul Nørlund.

Kunsthistorikeren, Dr. Francis Beckett, som døde i Sommeren 1943, 75 Aar gammel, var i den sidste halve Snes Aar en sjælden Gæst ved vore Møder. Sidste Gang han var tilstede her i Salen, var, saa vidt jeg ved, i Januar 1937, da han forelagde sit lille Skrift om Christian IV og Malerkunsten. Der er derfor adskillige af Medlemmerne, som aldrig har set hans karakteristiske, høje, næsten ranglede Skikkelse med det smukke, mørkladne Hoved her iblandt os. Sygdom tvang ham altfor tidlig til at nedsætte sit Arbejdstempo og tilsidst til aarelang Uvirksomhed. Der er noget meget tragisk i, at denne Mand, som fra Ungdommen af havde foresat sig at arbejde for et enkelt, stort videnskabeligt Maal, og som i og for sig naaede en ret høj Alder og havde gode Arbejdskaar, paa Grund af tidlig indtruffen Svækkelse skulde blive standset paa Halvvejen og hindret i at gennemføre sin Arbejdsplan. Han har dog efterladt sig en Række lodige Værker, der vil bevare hans Navn som et af de førende i dansk Kunsthistorie i dette Aarhundredes første Halvdel.

Francis Beckett var født i 1868 her i København, men der flød meget fremmed Blod i hans Aarer. Hans mørke Lød var en Arv i den fædrene Linje. Faderen, Grosserer Hugh Lang Beckett, var født paa St. Croix, og hans Forfædre havde levet i Vestindien i flere Generationer. Saaledes var hans Fader ganske vist af engelsk Herkomst, men født paa Guadeloupe, og efter at have faaet sin Opdragelse i England kom han siden til St. Croix; medens hans Moder var Datter af en skotsk Læge, Dr. Lang, som

ude i Vestindien havde ægtet en farvet Kvinde. Francis Becketts egen Moder var af dansk-islandsk Afstamning.

Som Student havde han den Lykke til Læremester at faa Julius Lange, den store Humanist, stor baade som Forsker og som Personlighed, og under hans Vejledning tog han i 1892 Magisterkonferens i Kunsthistorie med Speciale i Langes eget Speciale, den antike Kunst.

Efter Julius Langes Død i 1896 blev Francis Beckett hans Efterfølger som Lærer i Kunsthistorie ved Universitetet, først dog for egen Regning og i en lang Aarrække for et meget beskeden Honorar uden nogen egentlig Lærestol. Det filosofiske Fakultet havde svært ved at anerkende nogen som værdig til at blive den olympiske Julius Langes Efterfølger, og det bestemtes i Stedet for i 1900, at en Doktorgrad i Kunsthistorie ved et af Tysklands Universiteter skulde æquivalere en dansk Magisterkonferens og give Adkomst til at tage Doktorgraden ved vort Universitet. Men ledende danske Kunsthistorikere — Pietro Krohn, Karl Madsen, Emil Hannover — der varmt støttede Francis Becketts Kandidatur, protesterede heftigt mod en saadan Ordning, hvorefter vordende danske Kunsthistorikere, som det hedder i en Skrivelse til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Februar 1903, formelig opfordres til at søge deres Uddannelse i et Land, hvis Form for Kunstvidenskab for en stor Del er i dyb Uoverensstemmelse med de danske Traditioner for denne Videnskabs Dyrkelse i ren og sand kunstnerisk Aand.

Først i 1908 indstillede Universitetet Francis Beckett til et ekstraordinært Professorat, og Ministerium og Rigsdag vilde endda kun gaa med til et Docentur. Endnu dengang betragtedes Kunsthistorie som et Luksusfag, hvortil akademisk Uddannelse ikke var strengt nødvendig. Et andet Embede opnaede Beckett allerede i 1897, da han blev Inspektør ved den kgl. Afstøbnings-samling, hvor Brygger Carl Jacobsen efter Jul. Langes Død var blevet Chef. Han lagde et stort Arbejde i Ordningen og Udviklingen af denne for Undervisningen saa vigtige Samling, hvis Direktør han blev i 1915 efter Carl Jacobsens Død. Af andre betydningsfulde Hverv, som siden betroedes ham, skal nævnes, at han fra 1924 til 1938 var Medlem af Ny Carlsbergfondets Direktion, et Tillidshverv, hvortil der foruden kunstnerisk Indsigt ogsaa i høj Grad kræves en ren Karakter.

Ogsaa her i Selskabet blev Francis Beckett Julius Langes Efterfølger. Julius Lange var den første Kunsthistoriker, der opnaaede at blive Medlem af Videnskabernes Selskab, og Francis Beckett var — efter 28 Aars Mellemlum — den næste. Men selv om Beckett saaledes paa mere end eet Sted og paa mere end een Maade fik Sæde i Langes Stol, og selvom han ogsaa i Langes Aand udgav et Par Ungdomsarbejder om den store klassiske Oldtidskunst, kan man dog ikke sige, at han i egentlig Forstand løftede Arven efter Julius Lange. Den, hvis Arv han løftede paa saa fortjenstfuld Maade, var N. L. Høyen (1798—1870).

Høyen, Julius Langes Forgænger som Professor i Kunsthistorie, grundlagde Studiet af den ældre danske Kunst. Han lærte sine Landsmænd Respekt for deres egen, gamle kunstneriske Kultur. Han gennemvandrede Landet med Notesbog og Skitsebog ved Haanden og var den første, som erhvervede et grundigt Indblik i, hvad Danmark i sine Kirker og paa sine Herregaarde rummede af Kunstskatte, og den første, som med Kyndighed og ud fra rent kunstneriske Synspunkter gav en Vurdering deraf. Julius Lange skrev vel ogsaa et og andet om Danmarks gamle Kunst, først og fremmest om Roskilde Dømkirke, som ikke laa saa langt borte, men stort set interesserede disse Emner ham dog ikke synderlig, og først Francis Beckett satte sit Liv ind paa at studere dem.

Allerede meget tidlig maa han have fattet den Plan at udarbejde en Skildring af Danmarks Kunst gennem Tiderne, og han var ogsaa klar over, at det vilde kræve meget omfattende og besværlige Studier.

I Forordet til sin Doktordisputats skriver han saaledes, med et for en ung Mand lidt gammelklogt men — som det viste sig — ikke uberettiget Forbehold: »Det er min bestemte Hensigt, saafremt jeg bevarer min Arbejdskraft, i Tidens Løb at give en udførlig Fremstilling af Kunstens — Arkitekturens og Billedkunstens — Historie i Danmark indtil vore Dage.« Det betød naturligvis ikke, at han ikke beskæftigede sig med den store europæiske Kunst. Tværtimod. Særlig i 1890'erne, men ogsaa senere, foretog han stadige Rejser til alle Egne af Europa; en direkte Frugt af et langt Italiensophold var i 1897 Bogen »Florentinske Kunstnere. Fra Giotto til Fiesole«. Han besørgede den tredje danske Udgave af Lübkes Kunsthistorie (ogsaa en Arv fra Julius

Lange, som oprindelig oversatte og bearbejdede dette Værk), og han udgav senere i 1911 sin egen lille »Verdenskunstens Historie i Grundtræk«, bygget paa Forelæsninger. Men alle disse Rejser og alle disse Studier opfattede han først og fremmest som Forberedelser til Gennemførelse af den store Plan om at skrive Kunstens Historie i Danmark. Dette Arbejde, bemærkede han i en Skrivelse til Konsistorium i 1899, da han søgte om at faa fast Ansættelse, vilde sikkert tage det meste af et Menneskes Liv, og han tilføjede, at den egentlige Grund til at han søgte at blive knyttet til Universitetet som Lærer i Kunsthistorie, var den, at han herigennem haabede at kunne opnaa en i ydre Henseende saa betrygget Eksistens, at han kunde fortsætte sine Studier til Forberedelse af det store Værk. Det er, som om han til en vis Grad stod skræmt overfor sin egen, store Beslutning.

Og det er utvivlsumt ogsaa Sandheden: den store Plan hvilede paa ham som en Byrde. Han følte den som et Klosterløfte, maaske som en national Pligt; det var hans Natur at tage tungt, gravalvorligt, paa alting.

Sikkert er det, at hans Evner kom bedst til deres Udfoldelse i Monografier og specielle Undersøgelser. Hans almindelige, videnskabelige Fremstillinger er næsten for minutiøst gennemarbejdede, for mosaikagtig sammenstykkede, og det er vanskeligt for Læseren at holde fast paa de store Hovedlinjer.

Den Periode af dansk Kunsthistorie, som især vandt hans Hjerte, var *Renaissancen*. Den ofrede han de fleste af sine Særstudier, og med den begyndte han. Hans første Arbejde var en lille Studie fra 1892 i Historisk Tidsskrift om Hans Kniepers Drengportræt af Christian IV. Hans Doktordisputats fra 1897, »Renaissancen og Kunstens Historie i Danmark« er i Virkeligheden Opslaget til en almindelig Fremstilling af Danmarks Kunsthistorie i Frederik I.s, Christian III.s og Frederik II.s Tid, et lille uanseligt Skrift, der har faaet grundlæggende Betydning ved det store Materiale som her første Gang er fremlagt og ordnet efter videnskabelige Principper. Til Renaissanceens Maleri vendte han gentagne Gange tilbage, først i den af Karl Madsen redigerede »Kunstens Historie i Danmark« (1901—1907), som i Virkeligheden kun er en Malerkunstens Historie, sidst i sine allerseneste Arbejder, »Renaissancens Portrætmaleri« (1932), og »Kristian IV og Malerkunsten« (1937), hvortil slutter sig den lille Studie, som

han i 1936 udgav i vort Selskabs Skrifter (hist. og filos. Afd. 7. Rk., Bd. V, Nr. 2) om Maleren Frantz Klein i Danmark, en af dem der for Christian IV udsmykkede Rosenborg.

Betydeligere end den danske Malerkunst paa Renaissance-tiden er den samtidige Arkitektur, og Francis Beckett leverede her sine vægtigste Studier. Professor Hans J. Holm havde ladet unge Arkitekter maale nogle af vore tidligste Renaissanceborge, og disse Opmaalinger blev i 1904 udgivet med Tekst af Beckett under Titlen »Danske Herreborge«. Hans Hovedværk er dog den store Bog om Frederiksborg Slot (1914, Opmaalinger 1918), der i og for sig ogsaa er Tekst til et Sæt Opmaalinger; men det er tillige et grundlæggende Kildeskrift, som paa mesterlig Vis giver os Bygningshistorien og udreder de europæiske Forudsætninger for dette vor Renaissances betydeligste Bygningsværk, hvis Grundplan er af fransk Karakter, men hvis Opbygning og Detaljer er nederlandsk bestemte.

Ogsaa et andet af den danske Renaissances mest originale og mest festlige Bygningsværker, Tyge Brahes forsvundne Uranienborg og Stjerneborg paa Hven, behandlede han (støttet af Arkitekt Charles Christensens noget problematiske Rekonstruktionstegninger) i en Monografi der udkom i 1921 som den første Publikation af det af ham selv stiftede »Selskab til Udgivelse af danske Mindesmærker«, hvis Sekretær og Arbejdsleder han i mange Aar var. Derimod kom man til at vente forgæves paa et Værk om Kronborg, der skulde have været et Sidestykke til Frederiksborgbogen, og som han som ingen anden havde Forudsætninger for at skrive. Opmaalingerne forelaa, og Beckett gjorde i en Aarrække Studier til sin Tekst. Der kom en enkelt, mindre, meget skarpsindig Undersøgelse, der berører Forhistorien til Frederik II.s Opførelse af Kronborg (Hans v. Diskau og Danmark, Aarbøger for nordisk Oldkyndighed, 1930). Men saa gik det i Staa for ham.

*Middelalderen* nærmede Beckett sig saa at sige bagfra. Efter Oprettelsen af Nationalmuseets historiske Afdeling (2. Afdeling) i 1892 udvirkede Samlingens nye Direktør, Dr. Henry Petersen, at Kirke- og Undervisningsministeriet paatog sig at bekoste Udgivelsen af et Tavleværk med Gengivelser af Altertavler fra den sidste katolske Tid (15. og 16. Aarh.), og Beckett blev anmodet om at skrive Teksten hertil. Han skilte sig meget smukt fra

denne Opgave, som i det væsentlige var et Nyrødningsarbejde, idet der dengang savnedes en systematisk Bearbejdelse af Materialet i disse Tavlens Hjemegn, de nordtyske Hansestæder. Beckett rører for første Gang ved Problemer som siden er blevet grundig endevendt. Der var en Periode, særlig i 1920'erne, hvor der i Tyskland næsten hver Maaned udkom et Værk eller en større Afhandling om nordtysk Træskulptur eller Maleri fra Middelalderens Slutningsafsnit; men Becketts Værk, »Altertavler i Danmark fra den senere Middelalder«, der udkom i 1895, er ogsaa i tysk kunsthistorisk Litteratur anerkendt som en meget fortjenstfuld »Forløber«.

Ogsaa vore ældste danske Altertavler, de kobberdrevne, forgyldte Altre fra Valdemarstiden, blev af ham for første Gang gjort til Genstand for en dybtgaaende kunstvidenskabelig Underøgelse (Tidskrift for konstvetenskap, vol. IV, 1919). Men ellers var det kun et ringe Antal middelalderlige Studier, han offentliggjorde, før han i 1924 kunde fremlægge det første Bind af sin »Danmarks Kunst«, der giver en meget knap og stedmoderlig Behandling af Oldtiden, men til Gengæld en alsidig og fyldig Skildring af den ældste kristne Kunst, den romanske Periode. I 1927 udkom det andet Bind, omhandlende den gotiske Tid, saaledes at dermed Skildringen af Middelalderen var afsluttet. Videre naaede han aldrig med sit fra Ungdommen planlagte Arbejde, og især maa det dybt beklages, at han aldrig fik givet os en sammenfattende Fremstilling af Renaissancens Kunst. Det vil blive svært at finde en Mand, som har eller kan erhverve sig hans Forudsætninger for at skildre netop denne Periode.

Som jeg allerede har nævnt, tror jeg, at Arbejdet med den store danske Kunsthistorie har beredt Francis Beckett visse Skuffelser. Det var et vældigt, nyt Stof han lagde frem, og Fremstillingen er spækket med nye Oplysninger og Iagttagelser. Men Grebet om Stoffet er ikke fast nok, mærker man, og hans bedste Evner kommer ikke rigtig til deres Udfoldelse. Det er imidlertid en Haandbog af største Værdi for alle, der vil beskæftige sig med Middelalderens Kunst i Norden; man leder aldrig forgæves i den, baade det danske Materiale og det udenlandske Parallelstof beherskede Beckett grundigt og kyndigt. Hans Domme er sobre og maadeholdne, kloge, — sjældent overraskende, men han tilstræbte ikke at overraske, han vilde skildre, indleve sig i de

gamle Tidens Kunst og Kulturforhold. Hans Indfølgelse var meget højt udviklet og vel egentlig hans herskende Evne.

Som Kunsthistoriker og Skildrer af ældre dansk Kunst og Kultur stod han mellem paa den ene Side Nationalmuseets Kreds af Arkæologer og Historikere, der ofte blev hængende i det analytiske og monografiske, og paa den anden Side de mere eller mindre sværtbevæbnede Kunstkribenter, hvem det faldt let at konstruere Oversigter og store Sammenhænge. Han var i udpræget Grad en Stofsamler, og i sin grundige Udnyttelse af alle historiske Kilder til Støtte for den kunsthistoriske Bestemmelse var han en Foregangsmand. Men samtidig gav hans alsidige europæiske Orientering ham et videre Udsyn end de fleste andre, der har beskæftiget sig med vor ældre Kunst.

Francis Beckett var af Natur tilbageholdende og indesluttet, sky. Det var kun faa, der kom ham paa nært Hold. I sin Vurdering af Kunst var han søgende, undertiden usikker. Men man kunde altid være sikker paa hans Upartiskhed og hans uhildede Dom, baade i faglige og personlige Spørgsmaal. En vis kantet og kejtet Idealisme prægede ham. Mellem sine Fagfæller vil han blive mindet med stor Veneration som en af dem, der har pløjet dybest indenfor sine Enemærker.

Ære være hans Minde.